

BARIŞ GAZETECİLİĞİ

Bekir Azgın

Herkesin bildiği gibi, gazetecilikte köpek insanı ısırırsa haber olmaz, ama insan köpeği ısırırsa haber olur. Bu mentaliteye bağlı olarak savaşlar, çatışmalar, yıkımlar, cinayetler, doğal afetler gazetecilikte ön plana çıkan konulardır.

Çatışma olduğu dönemlerde, ülke çıkarları ve ulusal güvenlik konuları en üstün değerler olarak takdim edildiği için gazeteciliğin tarafsızlık ve objektiflik ilkeleri, ortadan kaldırılmasa bile, büyük oranda darbeleniyor. Irak savaşı sırasında İngiliz ve özellikle Amerikan gazeteciliğinin nasıl raydan çıktığını, gazetecilerin nasıl sınıfta kaldıklarını hep birlikte izledik. İşçi Partili Blair hükümetinin medyayı nasıl manipüle ettiğini, BBC'yi nasıl hırpaladığını hep birlikte gördük. Kıbrıs'ta uzun bir süreden beri toplumlar arası bir çatışma hüküm sürmektedir. Çatışmaların başlangıç tarihini 1955 alırsak, yarım yüzyıldır; 1963 olarak alırsak, 42 yıldır; 1974 olarak alırsak, 31 yıldır, bu çatışma durumu süregelmektedir. Bu süre içinde gazetecilerimizin başarılı bir sınav verdiği söylenemez. Bu dönem içinde, gazetecilik çoğunlukla stenografikle eşdeğerde olduğu görülmüştür. Tipik bir "çatışma gazeteciliği" örneği verilmiştir. Hiç değişmeyen motto da şu olmuştur: "Bizim taraf hep haklı; karşı taraf hep haksız."

Çatışma gazeteciliği örnekleri sadece toplumlararası ilişkilerde değil, aynı toplum içinde ve özellikle muhalefete karşı da uygulanmıştır. Toplumumuzda radyo ve televizyonların uzun süre muhalefete kapalı olduğunu anımsıyoruz. (Bu geleneğin bugün de sürdürüldüğünü iddia edenler var.) Tetikçi gibi kullanılan medyanın birtakım parti veya kişilere, haklı haksız saldırarak onları kamuoyu indinde sıfırlamaya çalıştığını unutmamak. Bazı istisnalar varsa da, istisnalar kaideyi bozmaz.

Buna benzer numaraların Rum tarafında da çevrildiğini gözlüyoruz. Geçenlerde, gazeteci Makarios Druşotis'in "The Construction of Reality" (Gerçekliğin İnşası) adlı 70 sayfalık araştırmasını okudum. İnsan gülsün mü ağlasın mı karar veremiyor. Ortada fol yok yumurta yokken, bir sürü insan, milyon dolarlar karşılığı vicdanlarını Amerikalılara satmakla suçlandı. Gerçek ortaya çıkarılınca da bir Allah'ın kulu özür dilemek ihtiyacını duymadı. Üstelik, öyle anlaşılıyor ki Cumhurbaşkanı da dahil, hükümete yakın çevreler, gerçekleri bile bile, masum insanları lekelemeye çalışmışlardır. Bu büyük yalanı ortaya atan, tartışan ve yayan gazetecilerdi. Çirkef at, tutmasa bile izi kalır.

Çatışma gazeteciliği ile bir yere varılamayacağına, hele hele barışa hiç varılamayacağına göre ne yapılabilir? Son zamanlarda yaygın olarak kullanılan "Barış gazeteciliği" nedir?

Peşinen şunu ifade edeyim ki barış gazeteciliği diye bir gazetecilik türü, kanaatimce, henüz oluşmamıştır. Ancak barış gazeteciliğinin birtakım ilkeleri vardır ki bazı gazeteciler bu ilkelerden bazılarını uygulamaya çalışıyorlar. Bu ilkeleri uygulamaya çalışanlara “Barış Gazetecisi” deniyor. Bu ilkelerden önemlileri şöyle sıralanabilir:

Her şeyden önce, çatışmacı ifadelerden sakınmak gerekir. Eğer haberinizde, bizimkiler “şehit oluyor”, karşıdakiler “ölüyor”, “öldürülüyor” veya “katlediliyor” diyorsanız siz farkında olarak veya olmayarak çatışmayı destekliyor hatta karşıdakilerin öldürülmelerini körüklüyorsunuz demektir. Dünyada bütün insanlar aynı şekilde ve aynı süratte ölürler.

Çatışma tarihini ve kültürünü çok iyi bilmek gerekir. Çatışmalar mümkün mertebe şeffaflaştırılmalıdır. Gizli yanları sergilenmelidir. Ve taraflara eşit ağırlıkta yer veya değer verilmelidir.

Çatışmalar insancillaştırılmalıdır. Genellemelerden kaçınılmalıdır. “Rumlar barış istemiyor” yargısı, aslında hiçbir şey ifade etmiyor. Ama “Papadopoulos barış istemiyor” yargısı, çok şey ifade ediyor. Benim dostum Kosta’nın veya Luka’nın barış istediğini ben biliyorum.

Bush veya Blair ağızlarını açtıkları zaman Saddam’ın devrilmesinin çok yararlı olduğunu dile getiriyorlar ama ölen on binlerce insandan söz eden, nerdeyse, yoktur. Gazeteci o ölenlerin ve yakınlarının dramını bize ulaştırabilmeli.

Çatışmanın kaçınılmaz sonucu olarak oluşan travmalar üzerinde durulmalı ve bu travmalar dile getirilmelidir. Travmalar bedensel veya ruhsal olabilir.

Gazetecinin yazdıkları kadar yazmadıkları veya yazamadıkları da önemlidir. Haberde dışlanan konular, gerçekliği ifade eden noktalar olabilir. Barış gazeteciliği bir kenara itilen noktaları veya konuları ele alıp araştırır.

Marjinalize edilen kişi veya konular üzerinde durulmalı. Irakta var olmayan kitle imha silahları için tonlarca mürekkep sarfedildi ama ülkedeki petrol konusu pek ele alınmadı. Afrika’da malaryadan ve AİDS’ten günde yüzlerce insan ölüyor. Hangimizin haberi oluyor? Buna karşılık, Irak’ta bir tek Amerikalı öldürülünce bunu hepimiz öğreniyoruz.

Kadınlar, yaşlılar ve çocuklar gibi toplum içinde dezavantajlı konumda olan kitlelerin sorunları yeterince dile getirilmiyor. Bu insanların sorunlarını gündeme taşımak gerekir.

Savařan, çatışan insanlar kadar barışsever insanlara da değer verilmeli ve kamu oyuna onlar da tanıtılmalı. Hatta barışseverler, ön plana çıkarılmalıdır.

Çatışmalar körükleneceğine, çatışmaların çözümlü üzerinde durulmalı ve yaratıcı çözümlü önerileri sunulmalıdır.

Bu ve buna benzer ilkeler doğrultusunda meslek icra eden gazetecilerin sayısı arttıka, ölkemizin geleceğine daha büyük ümitlerle bakma olanağına sahip olacağız.

Not: Bu yazı, 19.12.2005 tarihine Yenidüzen gazetesinde yayımlanmıştır.